

Dandanakan'ın muzaffer başkumandanlardan Çağrı Bey, zafer sonrasında verilen toy yâni büyük ziyafette üstün idarecilik vasfı ve keskin siyâsî zekâsını takdir ettiği kardeşi Tuğrul Bey'i Büyük Selçuklu Devleti Sultânı îlân etti. Merv başşehir yapıldı. Toplanan kurultayda feth edilecek yerlerle idareciler tespit edildi. Ceyhun ile Gazne arasındaki bölge Çağrı Bey'e, Bust-Sistan havalisi Mûsâ Yabgu'ya, Nişâbur'dan îtibâren bütün batı bölgeleri Tuğrul Bey'e verildi. Çağrı Bey'in oğlu Yâkutî ile İbrahim Yinal, batı cephesinde vazife aldılar. Hanedandan Arslan Yabgu'nun oğlu Kutalmış, Gürcan ve Damgan'a, Çağrı Bey'in oğlu Kara Arslan Kavurd ise, Kirman havalisine tâyin olundular.

Vazife taksiminin ardından kısa zamanda; kuzeyde Hârezm dâhil, Mâverâünnehr, Sistân, Mekrân bölgesi, Kirman ve civarı, Hürmüz Emirliđi hattâ Arabistan Yarımadası'nda Umman ve dolayları ile Gürçan, Bâdgis, Huttalân tamamen zapt edildi. Tuğrul Bey, Taberistân, Kazvin, Dehistân, İsfehan, Nihâvend, Rey ve Şehrezur'u alarak devletin sınırlarını genişletti. 1046'da Gence, 1048'de Erzen, Karaz, Hasankale, Erzurum ve havalisindeki Gürçü, Ermeni ve Bizans orduları mağlûbiyete uğratıldı.

Henüz yeni kurulan devlet kısa zamanda, Büveyhîlerin işgalindeki Bağdâd hâriç, bölgedeki bütün İslâm topraklarına hâkim oldu. Sultan Tuğrul, Büveyhîlerin işgalindeki halifelik merkezi olan Bağdâd'ı kurtarmak için Abbasî halîfesi el-Kâim bi-Emrillah'ın daveti ile 17 Ocak 1055'te Bağdâd'a girdi. Halîfenin, âlimlerin ve sünnî müslümanların büyük hüsn-i kabulüyle karşılanan Tuğrul Bey, Büveyhî hükümdarlığını yıkarak Abbasî halifeliğini yeniden ihya etti. İslâm âleminin takdirini kazanıp, büyük iltifatlara kavuştu. Halîfeliğe karşı yapılan Fatimî saldırılarını bertaraf etti. Halîfelik makamına ve Bağdâd şehrine hizmetinden dolayı 25 Ocak 1058'de Tuğrul Bey'e iki altın kılıç kuşatan halîfe, onu; doğunun ve batının hükümdarı îlân etti. Selçuklu sultânının, halîfe tarafından "Dünyâ hakani" îlân edilmesi, Türklere büyük itibâr kazandırdığı gibi, Alplik ruhunu okşayarak İslâm dîninin cihâd emrine daha fazla sarılmalarına yol açtı. Aynı sene Tuğrul Bey, tahrikler sebebiyle isyan eden üvey kardeşi İbrahim Yinal'ı cezalandırdı. Çağrı Bey, yetmiş yaşlarında 1060'ta, Tuğrul Bey ise, 1063'de yetmiş yaşında vefat etti. Tuğrul Bey, devletini sağlam temeller üzeri ne oturtturarak, sınırlarını Ceyhun'dan Fırat'a kadar genişletti. Anadolu üzerine yaptırdığı akınlarla, Bizans idaresinde bulunan bölgenin Türk yurdu olması için ilk harcı koydu.

Tuğrul Bey'in oğlu olmadığından, Çağrı Bey'in oğlu Alp Arslan Selçuklu Devleti sultânı oldu. Başa geçer geçmez amcasının veziri Amîd-ül-mülk'ü görevden alarak, yerine Nizâm-ül-mülk'ü tâyin etti. Sultan Alp Arslan, tahta geçmek iddiasında bulunan diğer rakiplerini bertaraf ettikten sonra, batıya yönelerek fetihlere başladı. Kafkaslardan dolaşıp mahallî küçük krallıkları itaati altına aldı. Doğu Anadolu'nun Kuzeydoğu ucundaki meşhûr Ani kalesini 1064'te feth ederek, 16 Ağustos 1064'te Kars'a girdi. Ani, hıristiyan âleminin kutsal yerlerinden biri idi. Bu fetihler İslâm âleminde büyük sevinç kaynağı oldu ve Halîfe Kâim bil-Emrillah, Sultan'a, fetihler babası yâni çok feth eden mânâsına gelen Ebü'l-Feth lakabını verdi. Sultan, 1065 senesi sonlarında doğuya yönelerek Üstyurd ve Mangışlak taraflarına yürüdü. Başarı ile biten seferin sonunda; ticâret yollarını vuran Kıpçak ve Türkmenler itaat altına alındı.

Alp Arslan, 1067 senesinde Kirman melîki olan kardeşi [Kavurd](#)'un isyanı ile karşılaştı. Bu isyanı kısa sürede bastırdı (Bkz. [Kirman Selçukluları](#)). Öncelikle [müslümanlar](#) arasında birliğin te'minini arzu eden Sultan Alp Arslan, Bahreyn taraflarındaki Karmatî sapıkları ve önasya'daki Şiî-Fâtımî kalıntılarını temizlemek için harekete geçti. Şiî-Fâtımî sultanının İslâm ülkeleri üzerinden kalkmakta olduğunu gören Mekke şerîfi, Alp Arslan'a itaatini arz ederek, [hutbeyi](#) Abbasî halîfesi ve Sultan Alp Arslan adına okumaya başladı. Doğu ve Batıda sistemli bir şekilde yapılan fetih hareketleri; 1067 senesinde [Anadolu](#)'da başlatılan yıpratma ve yıldırma akınları, 26 Ağustos 1071'deki [Malazgirt muharebesine](#) kadar devam etti. Malazgirt zaferiyle Büyük Selçuklulara kapıları açılan Anadolu, [Türkiye Türklerinin](#) istikbâldeki yurdu durumuna girdi. Malazgirt Zaferi sonrasında, Bizans imparatoru Diogenes ile yapılan andlaşma, tahttan indirildiği için tatbik edilemedi. Sultan Alp Arslan, andlaşmanın silâh zoruyla tatbikini kumandan ve beylerine emrederek, bütün Anadolu'nun fethini istedi. Selçuklu emrindeki Türkmen boyları, [Orta Asya](#)'dan batıya sevk edilerek, Doğu Anadolu'daki Bizans hududuna gönderildi. Selçukluların gaza akınlarına mukavemet edemiyen Bizans kale ve garnizonları Türklerin eline geçti. Türk akınları Marmara Denizi sahillerine kadar uzandı ve fethedilen Anadolu, iskân edildi. Anadolu'nun Türkleşip, İslâmlaşması için gerekli bütün tedbirler alındı. Sultan Alp Arslan, çıktığı Mâverâünnehr seferinde, esir alınan bir kale kumandanı tarafından şehîd edildi. [Türk târihi](#)nin büyük sultanlarından olan [Alp Arslan](#), enerjisi, disiplini, yiğitliği ve adaleti ile temayüz etmişti

İran'da bulunan bir Büyük Selçuklu Devleti askeri Figürü.
(Metropolitan Müzesi)

Sultan Alp Arslan vefat ettiğinde, devlet toprakları, doğuda Yaşgar'dan, batıda Ege kıyıları ve İstanbul boğazına, kuzeyde Hazar-Aral arasından, güneyde Yemen'e kadar olan bir bölgeye yayılmıştı.

Alp Arslan'ın yerine oğlu ve veliahdı Melikşâh, Büyük Selçuklu Devleti sultânı oldu. Sultanlığını tanımayan amcası Kavurd ile Kerez'de yapılan savaşı kazanan Melikşâh birkaç gün sonra Kavurd'un ölümü ile devlet içinde asayiş kısa sürede sağladı. İç işlerini hâleden Melikşâh, taht mücâdelesinden faydalanarak Selçuklu hududlarına hücum eden Gazneliler ile Karahanlılar karşı sefere çıktı. Bu sırada Karahanlı Şemsülmülk Nâsır'ın mektubunu aldı ve elçisini kabul etti ise de, hareketinden vazgeçmedi. Tirmiz'i muhasaraya başladı. Emir Savtiğin'in ikmâl yollarını kesmesi, şehrin düşerek Sultan'ın başarıya ulaşmasına ve Şemsülmülk'ün sulhu kabul etmesine sebep oldu. Gaznelilere karşı, Emîr Gümüştigin ve Anuştiğin'i gönderdi. Gazneli hükümdarı İbrahim bin Mes'ûd, Melikşâh'ın başarılarının artması üzerine itaate mecbur oldu. Gönderdiği elçilik hey'eti ve hediyelerle iyi münâsebetler te'sis edildi. Sultan'ın kızı Gevher Hâtun'un, Gazneli veliahdı Mes'ûd bin İbrahim ile evlendirilmesi, iki devlet arasında çıkması muhtemel anlaşmazlığı önledi.

KAYNAK: Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi Sayı: 32 Yıl:2012/1 (21-32 s.)_ANADOLU SELÇUKLU KÜLTÜRÜNÜ ANLAMAK: SANAT TARİHİ AÇISINDAN BİR DEĞERLENDİRME* Yrd. Doç. Dr. Başak Burcu TEKİN**)

KAYNAK: Ord. Prof. Dr. Ekrem Akurgal, Anadolu uygarlıkları, Net turistik yayınlar - Ana Britannica. - Hüseyin Çimrin, Rehberin not defterinden, Rehber Dergisi Sayı 17 http://www.imo.org.tr/resimler/dosya_ekler/4060b7d80677274_ek.pdf?dergi=145

KAYNAK:<https://www.tarihtarih.com/?Syf=26&Syz=377197&/Sel%C3%A7uklu-Kervansaraylar%C4%B1-/-Yrd.-Do%C3%A7.-Dr.-%C4%B0smail-Ayta%C3%A7->

KAYNAK: <https://yigm.ktb.gov.tr/TR-9998/onemli-han-ve-kervansaraylar.html>

KAYNAK: Anadolu Selçuklu Dönemi'nde Anadolu'da İpek Yolu - Kervansaraylar - Köprüler Gökçe GÜNEL, kebikeç / 29 2010

KAYNAK:
file:///C:/Users/filiz_000/Downloads/ANADOLU_SELÇUKLU_MEDRESELERİNİN_CEPHESE_L_VE_MEKANS.pdf